

2018 оны 09 дүгээр сарын 28
№36 /1041/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Журам батлах, тогтоолын
хавсралтад өөрчлөлт
оруулах тухай**

**Журам, жагсаалт
батлах тухай**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

344.	Журам батлах, тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 99	1077
345.	Журам, жагсаалт батлах тухай	Дугаар 116	1082

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 4 дүгээр сарын 4-ний өдөр

Дугаар 99

Улаанбаатар хот

Журам батлах, тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай

Инновацийн тухай хуулийн 6.1.5, 6.1.7, 12.2, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 20.4.4-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогчид грант олгох журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Засгийн газрын 2014 оны 301 дүгээр тогтоолоор баталсан “Шинжлэх ухаан, технологийн төсөл хэрэгжүүлэх журам”-ын 1.4.5 дахь заалтыг дор дурдснаар өөрчлөн найруулсугай:

1.4.5 “технологийн туршилт, зүгшрүүлэлтийн төсөл” гэж Инновацийн тухай хуулийн 3.1.9 дэх хэсэгт заасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн төслийг;”

3. Мөн журмын 1.3.5, 1.9, 2.6 дахь заалтын “инновацийн” гэснийг “технологийн туршилт, зүгшрүүлэлтийн” гэж өөрчилсүгэй.

4. Журмын хэрэгжилтийг зохион байгуулж, грант олгоход шаардагдах санхүүжилтийг жил бүрийн улсын төсөвт тусган санхүүжүүлж байхыг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд Ц.Цогзолмаа, Сангийн сайд Ч.Хүрэлбаатар нарт тус тус үүрэг болгосугай.

5. Энэ тогтоолыг 2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААН, СПОРТЫН САЙД**

Ц.ЦОГЗОЛМАА

Засгийн газрын 2018 оны 99 дүгээр
тогтоолын хавсралт

ИННОВАЦИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ОРОЛЦОГЧИД
ГРАНТ ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журмаар инновацийн төсөл шалгаруулах, грант олгох, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих, үр дүнг тооцох үйл ажиллагааг зохицуулна.

1.2. Инновацийн төсөл (цаашид “Төсөл” гэх) гэдэгт Инновацийн тухай хуулийн 3.1.6-д заасан баримт бичгийг ойлгох бөгөөд уг төсөл нь мөн хуулийн 4.1.2-т заасан зарчимд нийцсэн байна.

Хоёр. Төсөлд тавигдах шаардлага

2.1. Төсөл нь Инновацийн тухай хуулийн 14.1-д зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.1.1. зах зээл дээрх ижил төстэй бүтээгдэхүүн, технологи, үйлчилгээтэй харьцуулахад өрсөлдөх чадвар, техник, эдийн засгийн үзүүлэлтээр илүү байх;

2.1.2. төслийг хэрэгжүүлэх маркетингийн болон бизнес төлөвлөгөөг боловсруулсан, зах зээлийн эрэлт хэрэгцээг судалгаанд суурилан тодорхойлсон, өрсөлдөгч бүтээгдэхүүнээс ялгарах давуу тал (техник, технологи, үнэ, өртөг, нэмүү өртөг шингээсэн байдал зэрэг)-уудыг бүрэн нотлон илэрхийлсэн байх;

2.1.3. бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний анхдагч загварыг гаргаж, технологийн туршилт, зүгшрүүлэлт хийсэн байх.

2.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.2.1. гэрээнд заасан хугацаанд инновацийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд гаргах боломжтойг нотолсон байх;

2.2.2. төслийг амжилттай хэрэгжүүлэх хүний нөөц, санхүүгийн чадавхитай байх;

2.2.3. аливаа хэлбэрийн санхүү, хөрөнгийн өр төлбөргүй байх;

2.2.4. нэг төсөлд олгох грантын хэмжээ нь тухайн төслийн нийт санхүүжилтийн 40 хувиас ихгүй, 60.0 сая төгрөгөөс хэтрэхгүй байх

бөгөөд үлдсэн хөрөнгийг төсөл хэрэгжүүлэгч нь бусад эх үүсвэр (өөрийн, банк, хөрөнгө оруулалтын сан, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчид зэрэг)-ээс бүрдүүлсэн байх.

2.3. Грантыг дор дурдсан үйл ажиллагаанд зарцуулна:

2.3.1. инновацийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд үйлдвэрлэн нэвтрүүлэхэд шаардагдах үндсэн тоног төхөөрөмж, сэлбэг, багаж хэрэгсэл худалдан авах, тээвэрлэх, суурилуулах;

2.3.2. түүхий эд, материал, урвалж бодис, программ хангамж зэргийг худалдаж авах, тээвэрлэх, суурилуулах.

2.4. Грантыг төслийн судалгаа боловсруулалтын ажил гүйцэтгэх, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулахад зарцуулахгүй.

2.5. Өмнө нь грант олгож байсан төсөлд дахин грант олгохгүй.

Гурав. Төсөл шалгаруулах

3.1. Өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага төсөлд грант олгох нөхцөл, шаардлагыг тухайн оны 2 дугаар сард багтаан олон нийтийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр зарлана.

3.2. Төсөл хэрэгжүүлэхээр хүсэлт гаргагч этгээд нь энэхүү журмын 2.1, 2.2-т заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу боловсруулсан төслийг өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тогтоосон хугацаанд хүргүүлнэ.

3.3. Энэхүү журамд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангасан төслийг шалгаруулалтад оролцуулна.

3.4. Грантад нэр дэвшүүлсэн төсөлд үнэлгээ өгч, дүгнэлт гаргах мэргэжлийн шинжээчдийг өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тушаалаар томилно.

3.5. Шинжээч нь төсөлд үнэлгээ өгч, дүгнэлт гаргахдаа энэхүү журам болон өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний баталсан “Инновацийн бүтээгдэхүүний талаар дүгнэлт гаргах, мэргэжлийн шинжээчийг ажиллуулах журам”, “Шинжлэх ухаан, технологийн төслийн саналд үнэлгээ өгч, дүгнэлт гаргах аргачлал”-ыг тус тус удирдлага болгоно.

3.6. Өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн шинжээчдийн дүгнэлтэд үндэслэн төсөлд грант олгох тухай шийдвэрийг гаргана.

Дөрөв. Гэрээ байгуулах, санхүүжилт олгох

4.1. Өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, төсөл хэрэгжүүлэгч, Шинжлэх ухаан, технологийн сан (цаашид “Талууд” гэх) энэхүү журмын 3.6-д заасан шийдвэр гарснаас хойш 25 хоногийн дотор батлагдсан загварын дагуу гэрээ (цаашид “Гэрээ” гэх) байгуулна.

4.2. Өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэр гараагүй тохиолдолд төсөл хэрэгжүүлэгч нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ өөр этгээдэд шилжүүлж болохгүй.

4.3. Грантын санхүүжилтийг Шинжлэх ухаан, технологийн сангаас нэг удаа бүрэн хэмжээгээр олгоно.

Тав. Төслийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, үр дүнг тооцох

5.1. Өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, шинжлэх ухаан, технологийн сан (цаашид “Сан” гэх) төслийн хэрэгжилтэд хяналт тавина.

5.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн хэрэгжилтийн явц болон санхүүжилтийн тайланг жил бүрийн 2 дугаар сард багтаан өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон Санд хүргүүлнэ.

5.3. Төсөл хэрэгжүүлэгч гэрээний хугацаа дууссанаас хойш 2 сарын дотор төслийн гүйцэтгэлийн нэгдсэн тайланг өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон Санд хүлээлгэж өгнө.

5.4. Өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын шинжлэх ухаан, технологийн бодлогын асуудал хариуцсан нэгж, Сантай хамтран төслийн үр дүн, гэрээний биелэлтэд үнэлгээ хийж дүгнэлт гаргана.

5.5. Төслийн үр дүнг дараах үзүүлэлтээр үнэлнэ:

5.5.1. гэрээнд заасан хугацаанд зах зээлд шинээр нэвтрүүлсэн инновацийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бүртгүүлсэн, бий

болгосон, арилжсан, төлбөр, тооцоо гүйцэтгэсэн, хадгалсантай холбогдсон үзүүлэлтийн тоо, хэмжээ;

5.5.2. татварын байгууллагаар баталгаажуулсан хэрэгжүүлэгч байгууллагын төсөл хэрэгжүүлсэн хугацаанд олсон орлого, гаргасан зардал, түүний хэмнэлт, ашиг, борлуулалт, үйлдвэрлэл, экспортод гарсан бүтээгдэхүүний хэмжээ зэрэг эдийн засгийн үзүүлэлт;

5.5.3. зах зээл дээрх ижил төстэй бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнээс шинжлэх ухааны багтаамж, өрсөлдөх чадвараар илүү болохыг нотолсон техник, эдийн засгийн үзүүлэлт;

5.5.4. нэмүү өртөг бий болгосон байдал.

5.6. Төслийн гүйцэтгэлийн явц нь санхүүжүүлэгчээс үл хамааран удаашрах, төсөл хэрэгжүүлэгч энэхүү журмын 2.3, 5.2-т заасныг тус тус хэрэгжүүлээгүй нь тогтоогдсон, гэрээнд заасан үр дүнд хүрээгүй тохиолдолд өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага гэрээг хугацаанаас өмнө цуцална.

5.7. Энэхүү журмын 5.3-т заасныг хэрэгжүүлээгүй, 5.6-д заасан нөхцөл үүссэн тохиолдолд төсөл хэрэгжүүлэгч грантын шалгаруулалтад дахин оролцох эрхийг 3 жилийн хугацаагаар түдгэлзүүлж, санхүүжүүлсэн хөрөнгийг нөхөн төлүүлэх арга хэмжээг өндөр технологи, үндэсний инновацийг хөгжүүлэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын хяналт, шинжилгээ хариуцсан нэгж, Сантай хамтран хэрэгжүүлнэ.

Зургаа. Бусад

6.1. Төслийн сонгон шалгаруулалтын үр дүнгээс үл хамааран гуравдагч этгээдийн эрх ашиг хөндөгдөх тохиолдолд грант олгогч хариуцлага хүлээхгүй.

6.2. Энэхүү журмын 5.7-д зааснаас бусад төсөл хэрэгжүүлэхтэй холбогдох аливаа зөрчил маргааныг Талууд үл маргах замаар шийдвэрлэх бөгөөд тохиролцож чадаагүй тохиолдолд шүүхийн журмаар шийдвэрлүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 5 дугаар
сарын 2-ны өдөр

Дугаар 116

Улаанбаатар
хот

Журам, жагсаалт батлах тухай

Хог хаягдлын тухай хуулийн 7.1.2, 7.1.3-т заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам”-ыг 1 дүгээр, “Аюултай хог хаягдлын жагсаалт”-ыг 2 дугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

2. Энэ тогтоолын 1 дүгээр зүйлд заасан журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Н.Цэрэнбат, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газрын дарга Н.Цагаанхүү, Гаалийн ерөнхий газрын дарга Б.Асралт, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт тус тус үүрэг болгосугай.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Журам батлах тухай” Засгийн газрын 2002 оны 7 дугаар сарын 3-ны өдрийн 135 дугаар тогтоол, “Жагсаалт батлах тухай” Засгийн газрын 2015 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдрийн 264 дүгээр тогтоол, “Аргачлал батлах тухай” Засгийн газрын 2015 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн 288 дугаар тогтоолыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН САЙД**

Н.ЦЭРЭНБАТ

Засгийн газрын 2018 оны 116 дугаар
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫГ ТҮР ХАДГАЛАХ, ЦУГЛУУЛАХ,
ТЭЭВЭРЛЭХ, ДАХИН БОЛОВСРУУЛАХ, УСТГАХ
БОЛОН БҮРТГЭХ, ТАЙЛАГНАХ ЖУРАМ**

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэх, бүртгэх, тайлан мэдээ

цуглуулах болон эдгээр үйл ажиллагаанаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалахад энэхүү журмын зорилго оршино.

1.2. Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах үйл ажиллагаанд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хог хаягдлын тухай хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль, Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль, Агаарын тухай хууль, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль, Усны тухай хууль, Эрүүл ахуйн тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, холбогдох бусад хууль, тэдгээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарсан дүрэм, журам болон энэхүү журмыг дагаж мөрдөнө.

1.3. Цацраг идэвхт хог хаягдлыг цуглуулах, савлах, түр байршуулах, тээвэрлэх, устгах, дахин боловсруулах, хадгалахтай холбогдсон үйл ажиллагааг энэхүү журмаар зохицуулахгүй.

Хоёр. Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах

2.1. Аюултай хог хаягдал үүсгэгч нь аюултай хог хаягдлыг Хог хаягдлын тухай хуулийн 23.1-д заасан хугацаанд эх үүсвэр дээр түр хадгална.

2.2. Аюултай хог хаягдал үүсгэгч болон өмчлөгч нь аюултай хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр түр хадгалахад Хог хаягдлын тухай хуулийн 23.3-т зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.2.1. аюултай хог хаягдлыг ангилан ялгасан байх;

2.2.2. аюултай хог хаягдлыг агуулах сав нь агуулж буй хог хаягдалтайгаа урвалд ордоггүй материалаар хийгдсэн, эсхүл ийм материалаар доторлосон байх;

2.2.3. аюултай хог хаягдлыг хадгалах сав нэг бүр нь “Аюултай хог хаягдал” гэсэн нэр, стандартаар тогтоосон тэмдэг, тэмдэглэгээтэй байх бөгөөд ил харагдахуйц газар тухайн хаягдлын нэр, хуримтлуулж эхэлсэн хугацааг тэмдэглэсэн байх;

2.2.4. хог хаягдлын аюулын шинж чанар болон аюултай шинж чанар үзүүлэгч бүрэлдэхүүнийг итгэмжлэгдсэн лабораториор тодорхойлуулсан байх;

2.2.5.үүсэх хог хаягдлын төрөл, кодыг хог хаягдлын кодчилсон жагсаалтын дагуу тогтоосон байх;

2.2.6.гал унтраах хэрэгсэл, галын дохиолол, аюултай хог хаягдал асгарч алдагдсан үед ашиглах материал, хувийн хамгаалах хэрэгслийг шаардлагатай газар байрлуулж, ашиглалтын бэлэн байдлыг хангасан байх;

2.2.7.шаардлагатай газруудад дараах мэдээллийг нүдэнд харагдахуйц газар байрлуулсан байна:

2.2.7.а.аюултай хог хаягдал хариуцсан ажилтны овог нэр, утасны дугаар;

2.2.7.б.гал унтраах хэрэгсэл, галын дохиолол, аюултай хог хаягдал асгарч алдагдсан үед ашиглах материалын байрлалыг заасан зураг, схем;

2.2.7.в.галын дуудлага өгөх утасны дугаар.

2.3. Аюултай хог хаягдал үүсгэгч нь Хог хаягдлын тухай хуульд зааснаас гадна дараах үүргийг хүлээнэ:

2.3.1.аюултай хог хаягдлаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнд хяналт тавих;

2.3.2.үүсэх хог хаягдлын хэмжээг бууруулах, эргүүлэн ашиглах, хоргүйжүүлэх, устгах замаар байгаль орчинд ялгарах ялгарал, бохирдуулагчийн хэмжээг бууруулах;

2.3.3.өөрийн үйл ажиллагаанаас үүссэн аюултай хог хаягдлаа устгах тохиолдолд байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас зөвшөөрөл авах;

2.3.4.өөрийн үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдлаа устгах болон дахин боловсруулах боломжгүй тохиолдолд аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах, дахин боловсруулах, экспортлох зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллагад шилжүүлэх;

2.3.5.хэвийн үйл ажиллагааны үед аюултай хог хаягдалтай харьцах болон аюул ослын үед ажиллах зааварчилгааг түүнтэй харьцдаг ажилтан бүрээр боловсруулж, тэднийг сургаж, дадлагажуулах;

2.3.6.анхны тусламж үзүүлэх зааварчилгаа боловсруулж, шаардлагатай материал, хэрэгслээр хангах.

2.4. Аюултай эд анги агуулсан бараа, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, худалдан борлуулах үйл ажиллагаа эрхлэгчийг аюултай хог хаягдал үүсгэгч гэж үзэх бөгөөд дараах үүргийг хүлээнэ:

2.4.1.үйлдвэрлэсэн, худалдан борлуулсан бараа, бүтээгдэхүүний амьдралын мөчлөгийн схемийг гаргаж, олон нийтэд нээлттэй байлгах, сурталчлах;

2.4.2.үйлдвэрлэсэн, худалдан борлуулсан бараа, бүтээгдэхүүнээс үүсэх хог хаягдлыг цуглуулах;

2.4.3.цуглуулсан хог хаягдлыг байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд ээлтэй аргаар хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох, эсхүл эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллагад шилжүүлэх;

2.4.4.хуучирсан, ашиглалтаас гарсан бараа, бүтээгдэхүүнийг цуглуулахдаа дараах аргыг сонгоно:

2.4.4.а.шинийг худалдахдаа хуучныг нь эргүүлэн авч, үнийн хөнгөлөлт үзүүлэх;

2.4.4.б.хуучирсан, ашиглалтаас гарсан бараа, бүтээгдэхүүнийг тодорхой үнээр худалдан авах, эсхүл шинэ бүтээгдэхүүн худалдан авахад хөнгөлөлт үзүүлэх, урамшуулал олгох;

2.4.4.в.худалдан борлуулах цэгүүдэд хаягдал хүлээн авах цэг, сав ажиллуулах.

2.5. Аюултай хог хаягдал хариуцсан ажилтан нь аюул осол гарсан, аюултай хог хаягдал асгарсан, алдагдсан тохиолдолд дараах арга хэмжээг цаг алдалгүй шуурхай авна:

2.5.1.галын дуудлага өгөх, гал тархахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах, боломжтой бол унтраагуур, хэрэгсэл ашиглаж галыг унтраах;

2.5.2.асгарсан аюултай хог хаягдлын асгаралтыг зогсоох, тархалтаас сэргийлэх арга хэмжээ авах, бохирдсон материал, хөрсийг цэвэрлэх;

2.5.3.хүний эрүүл мэндэд аюул учруулахуйц галын аюул, дэлбэрэлт, асгаралт үүссэн, гадаргын усыг бохирдуулсан тохиолдолд

тухайн орон нутгийн онцгой байдлын болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагад яаралтай мэдэгдэж, дараах мэдээллийг өгнө:

2.5.3.а.аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр, хаяг, бүртгэлийн дугаар;

2.5.3.б.аюул ослын төрөл (галын аюул, асгаралт гэх мэт), огноо, цаг хугацаа;

2.5.3.в.аюулд өртсөн хог хаягдлын төрөл, тоо хэмжээ;

2.5.3.г.үүссэн аюултай нөхцөл байдал болон үүсэж болзошгүй нөхцөл байдлын талаарх мэдээлэл;

2.5.3.д.шаардагдах материал болон түүний хэмжээ.

2.6. Аюултай хог хаягдал үүсгэгч нь үүссэн болон хуримтлагдсан хог хаягдлын хэмжээний талаар бүртгэл хөтлөх бөгөөд бүртгэлийг аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл бүхий байгууллагад шилжүүлснээр дуусгавар болгож, дахин эхлэх үед бүртгэлийг шинээр хөтөлж эхэлнэ.

2.7. Үүсгэгч болон өмчлөгч нь шүүрлийн шингэн цуглуулах системд хуримтлагдсан шингэнийг хамгийн багадаа 90 хоногт 1 удаа цэвэрлэж, энэ тухай бүртгэл хөтлөх бөгөөд үүссэн хаягдлыг устгах зөвшөөрөл бүхий байгууллагад шилжүүлнэ.

2.8. Үүсгэгч болон өмчлөгч нь аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл бүхий байгууллагад шилжүүлэхдээ байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын баталсан маягтын дагуу аюултай хог хаягдлын дагалдах бичгийг бүрдүүлж, бүртгэл хөтөлнө.

2.9. Үүсгэгч болон өмчлөгч нь энэ журмын 2.8-д заасан дагалдах бичгийг 4 хувь үйлдэх бөгөөд өөрөө болон тээвэрлэгч гарын үсэг зурж баталгаажуулсны дараа 1 хувийг өөрт үлдээж, бусад 3 хувийг тээвэрлэгчид хог хаягдлын хамт хүлээлгэн өгнө.

2.10. Тээвэрлэгч нь энэ журмын 2.9-д заасан 3 хувь хог хаягдлын дагалдах бичгийг хог хаягдлын хамт хүлээн авагчид хүргэж, гарын үсэг зуруулж баталгаажуулан, 1 хувийг хог хаягдал хүлээн авагчид өгч, 1 хувийг тээвэрлэгч өөртөө үлдээнэ. 3 дахь хувийг үүсгэгчид эргүүлэн өгнө.

2.11. Үүсгэгч нь энэ журмын 2.10-т заасан өөрт үлдээсэн хог хаягдлын дагалдах бичгийг хүлээн авагч гарын үсэг зурж баталгаажуулсан хог хаягдлын дагалдах бичгийн хувийг хүлээн авах хүртэлх хугацаанд хадгална.

2.12. Үүсгэгч нь энэ журмын 2.11-д заасны дагуу гарын үсэг зурж баталгаажуулсан хог хаягдлын дагалдах бичиг, үүсгэсэн болон тээвэрлүүлсэн хог хаягдлын бүртгэл, тайлангийн баримт материалыг 10 жил хадгална.

Гурав. Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх

3.1. Тээвэрлэгч нь аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх үйл ажиллагааг эрх бүхий байгууллагаас олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхэлнэ.

3.2. Тээвэрлэгч нь үүсгэгч болон өмчлөгчтэй байгуулсан гэрээний үндсэн дээр зориулалтын саванд савласан, “Аюултай хог хаягдал” гэсэн тэмдэг, тэмдэглэгээтэй, хог хаягдлын дагалдах бичиг бүхий аюултай хог хаягдлыг үүсгэгчээс хүлээн авч тээвэрлэнэ.

3.3. Тээвэрлэгч нь үүсгэгчийн огноо, гарын үсэг бүхий хог хаягдлын 3 хувь үйлдсэн дагалдах бичгийг бүрэн, үнэн зөв бөглөгдсөн эсэхийг шалгаж, гарын үсэг зурж хүлээн авна.

3.4. Тээвэрлэгч нь үүсгэгчээс хүлээн авсан аюултай хог хаягдлын бүрэн бүтэн байдал, аюулгүй байдлыг ханган тээвэрлэж, дагалдах бичигт заасан аж ахуйн нэгжид хүлээлгэж өгнө.

3.5. Тээвэрлэлт дууссаны дараа энэ журмын 2.11-д заасны дагуу хүлээн авагчийн гарын үсэг зурж баталгаажуулсан хог хаягдлын дагалдах бичгийн 1 хувийг үүсгэгчид буцаан өгч, 1 хувийг өөртөө авна.

3.6. Үүсгэгч болон өмчлөгчийн буруутай үйл ажиллагааны улмаас аюултай хог хаягдлын дагалдах бичиг, төрөл, тоо хэмжээтэй таарахгүй байгаа тохиолдолд хүлээн авагч уг хаягдлыг хэсэгчлэн болон бүхэлд нь хүлээн авахаас татгалзаж хог хаягдлын дагалдах бичгийг энэ журмын 2.9, 2.10-т заасны дагуу шинээр бүрдүүлнэ.

3.7. Хүлээн авагч хог хаягдлыг хүлээн авахаас татгалзсан тохиолдолд энэ тухай бичгээр гаргасан тайлбарыг хог хаягдал болон түүний дагалдах бичгийн хамт үүсгэгчид хүлээлгэн өгнө.

3.8. Хэрэв тээвэрлэлтийг нэгээс дээш тээвэрлэгч (жишээ нь: авто болон төмөр замын холимог тээвэр) гүйцэтгэж байгаа тохиолдолд

тээвэрлэгч бүр гарын үсэг зурж баталгаажуулсан дагалдах бичгийг хог хаягдлын хамт дараагийн тээвэрлэгчид хүлээлгэн өгнө. Эцсийн тээвэрлэгчээс бусад нь зөвхөн хог хаягдлын дагалдах бичгийн хуулбарыг өөртөө үлдээнэ. Эцсийн тээвэрлэгч дагалдах бичгийн эх хувийг энэ журмын 2.11-д заасны дагуу баталгаажуулж, үүсгэгчид хүлээлгэн өгнө.

3.9. Тээвэрлэгч нь өөрт үлдсэн хог хаягдлын дагалдах бичгийг 10 жил хадгална.

3.10. Аюултай хог хаягдлыг тээврийн хэрэгсэлд ачиж, буулгахад дараах шаардлагыг мөрдөнө:

3.10.1.тээвэрлэлтийн явцад аюултай хог хаягдал унаж, асгарч, алдагдахгүй байхаар хөдөлгөөнгүй, жигд тархалттайгаар байршуулж тээвэрлэх;

3.10.2.том овортой сав, баглаа боодолтой аюултай хог хаягдлыг тээврийн хэрэгсэлтэй бат бөх бэхлэх, шингэн бодисын хувьд савалгааны дүүргэлтийг хазайх, тойрох үед тэнцвэр нь хадгалагдаж байхаар тохируулах;

3.10.3. аюултай хог хаягдалтай савны амыг дээш харуулж байрлуулах.

3.11. Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэхэд дараах шаардлагыг мөрдөнө:

3.11.1.авто тээврийн хэрэгслээр зөвхөн өдрийн цагаар тээвэрлэх;

3.11.2.авто тээврийн хэрэгслийн хурдыг 50 км/цаг-аас хэтрүүлэхгүй байх;

3.11.3.цуваагаар явах тохиолдолд тээврийн хэрэгсэл хоорондын зайг хөдөлгөөний эрчим, тээврийн хэрэгслийн онцлог байдал, тээж яваа ачаа, замын болон цаг агаарын нөхцөл, хөдөлгөөний дагуу үзэгдэлтийг харгалзан уулын замд 300 метрээс багагүй, бусад замд 50 метрээс багагүй байхаар хурдыг сонгож явах.

3.12. Аюултай хог хаягдлыг тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавигдах ерөнхий шаардлагын стандартыг хангасан, стандартаар тогтоосон тэмдэг, тэмдэглэгээтэй, зориулалтын тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэнэ.

3.13. Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх тээврийн хэрэгслийн жолооч нь тухайн ангилалд тохирох жолоодох эрхийн үнэмлэхтэй, аюулгүй ажиллагааны сургалтад хамрагдсан байна.

3.14. Тээвэрлэгч нь тээврийн хэрэгслийг аюултай хог хаягдал асгарах, алдагдах үед ашиглах багаж хэрэгсэл, материалаар хангах бөгөөд тээврийн хэрэгслийн жолооч нь тэдгээрийг ашиглах сургалтад хамрагдаж, зохих дадал эзэмшсэн байна.

3.15. Тээвэрлэлтийн үед аюултай хог хаягдал асгарах, алдагдах тохиолдолд тээвэрлэгч нь дараах арга хэмжээг цаг алдалгүй шуурхай авна:

3.15.1.үүсгэгчид яаралтай мэдэгдэж, холбогдох зааварчилгааг авах;

3.15.2.тухайн орон нутгийн онцгой байдлын болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагад мэдэгдэж дараах мэдээллийг өгөх:

3.15.2.а.аюул осол болсон газрын байршил, огноо, цаг хугацаа;

3.15.2.б.аюулд өртсөн хог хаягдлын төрөл, тоо хэмжээ;

3.15.2.в.үүсч болзошгүй аюултай нөхцөл байдал болон үүссэн нөхцөл байдлын талаарх мэдээлэл;

3.15.2.г.шаардагдах материал болон түүний хэмжээ.

3.16. Тээвэрлэгч нь аюултай хог хаягдал асгарсан, алдагдсан талаарх мэдээллийг 30 хоногийн дотор байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, мэргэжлийн хяналтын болон онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн байгууллагад хүргүүлнэ. Мэдээлэлд дараах зүйлийг тусгана:

3.16.1.мэдээ гаргагчийн нэр, хаяг, утасны дугаар;

3.16.2.аюултай хог хаягдал асгарсан, алдагдсан газрын нэр, байршил, огноо;

3.16.3.асгарсан, алдагдсан аюултай хог хаягдлын нэр, ангилал;

3.16.4.тээвэрлэж явсан болон асгарсан, алдагдсан аюултай хог хаягдлын хэмжээ;

3.16.5.аюултай хог хаягдал асгарч алдагдах болсон шалтгаан;

3.16.6.нөлөөлөлд өртсөн, хордсон хүний тоо;

3.16.7.бохирдолд өртсөн хөрс, ус, барилга байгууламжийн хэмжээ, талбай;

3.16.8.ослын үед авсан арга хэмжээ, түүнийг хариуцаж хэрэгжүүлсэн хүний овог, нэр, албан тушаал, хаяг.

3.17. Тээвэрлэгч нь асгарсан, алдагдсан хог хаягдлыг байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхгүй түвшинд хүртэл цэвэрлэх арга хэмжээг авах бөгөөд уг арга хэмжээг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг буруутай этгээд хариуцна.

3.18. Тээвэрлэгч нь тухайн жил тээвэрлэсэн аюултай хог хаягдлын талаарх мэдээллийг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын баталсан аюултай хог хаягдал тээвэрлэх үйл ажиллагааны тайлангийн маягтын дагуу гаргаж, “Хог хаягдлын улсын мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, бүрдэл болон мэдээлэл төвлөрүүлэх журам”-д заасан байгууллагад тогтоосон хугацаанд хүргүүлнэ.

Дөрөв. Аюултай хог хаягдал хадгалах,
дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа

4.1. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах байгууламж нь Хог хаягдлын тухай хуулийн 25.3-т зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

4.1.1.аюул ослын үед дохио өгөх дохиоллын болон дотоод холбооны систем суурилуулсан байх;

4.1.2.аюул ослын үед орон нутгийн цагдаагийн болон онцгой байдлын байгууллагатай шууд холбоо барих утастай байх;

4.1.3.зөөврийн галын хор, гал унтраах (хөөс, инертийн хий, хуурай химийн бодис гэх мэт гал унтраах зориулалтын тоноглол) болон асгарсан шингэний урсгалыг хязгаарлах тоноглол, хоргүйжүүлэх тоног төхөөрөмж, бодис, материалтай байх;

4.1.4. даралттай ус хангалттай хэмжээгээр өгөх боломжтой хоолой, хөөс үүсгэгч тоног төхөөрөмж, ус бороожуулагч системтэй байх.

4.2. Аюултай хог хаягдлыг цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь Хог хаягдлын тухай хуулийн 26.1-д зааснаас гадна дараах шаардлагын дагуу ажиллана:

4.2.1.энэ журмын 4.1-д заасан тоног төхөөрөмжийн ажиллагааг шалгаж туршин, засвар үйлчилгээг тогтмол хийж, тэмдэглэл хөтлөх;

4.2.2.орон нутгийн мэргэжлийн хяналт, цагдаа болон онцгой байдлын байгууллагад өөрийн байгууламжийн бүтэц, үйл ажиллагаа, устгаж, боловсруулж байгаа хог хаягдлын шинж чанар, гарч болзошгүй аюул осол, ажилтнуудын ажлын байрны байршил, байгууламжийн доторх орц, гарц, зам, ослын гарцын талаар жил бүр танилцуулж, мэдээллээр хангана;

4.2.3.орон нутгийн эмнэлгийн ажилтнуудад байгууламжид устгаж, боловсруулж байгаа хог хаягдлын шинж чанар, галын аюул, дэлбэрэлт болон аюултай хог хаягдал алдагдах үед гарч болзошгүй өвчлөл, гэмтэл, хордлогын талаар жил бүр танилцуулна;

4.2.4.“Аюултай! Гадны хүн зөвшөөрөлгүй орохыг хориглоно” гэсэн анхааруулгыг гол хаалга болон дотоод байгууламжийн хаалга тус бүр дээр хамгийн багадаа 10 м-ийн зайнаас харагдахуйцаар байрлуулах;

4.2.5.аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаанаас үүсэж болох аюул, ослоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дараах ажиллагаанд хяналт тавих төлөвлөгөөтэй байх:

4.2.5.а.технологийн тоног төхөөрөмжийн ажиллагаа;

4.2.5.б.аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх, түүнийг мэдрэх, хариу арга хэмжээ авах зориулалттай хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны тоног төхөөрөмж, тоноглол, дохиоллын системийн ажиллагаа;

4.2.5.в.ашиглалтын болон барилгын бүтээц хэсгийн (далан суваг, хураагуур гэх мэт) бүрэн бүтэн байдал.

4.2.6.энэ журмын 4.2.5-д заасан төлөвлөгөөнд эвдрэл, гэмтэл гарах болон чанар байдал нь алдагдсанаас үүсэж болох эрсдэлийн

(далан суваг элэгдэх, шингэн алдагдах) жагсаалтыг тусгаж, хяналт шалгалтыг төлөвлөгөөний дагуу хийх;

4.2.7.энэ журмын 4.2.5-д заасан төлөвлөгөөний дагуу хяналт шалгалт хийх хугацааг (тухайн үйлдэл бүрийн үед, өдөр бүр, сард гэх мэт) тухайн тоног төхөөрөмжийн элэгдэлд өртөх хугацаа, хэвийн ажиллагаа алдагдах, эвдрэл гэмтэлд өртөх магадлал, хүний буруутай үйл ажиллагаатай холбоотой эрсдэл үүсэх магадлал, хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн зэргээс хамааруулан тогтоох;

4.2.8.хяналт шалгалт хийх үед дэлгэрэнгүй бүртгэл хөтөлж, дүгнэлт гаргах бөгөөд уг бүртгэл, дүгнэлтийн материалыг шалгалт хийсэн өдрөөс хойш 10 жил хадгалах;

4.2.9.энэ журмын 4.2.8-д заасан бүртгэл, дүгнэлтэд хяналт шалгалт хийсэн өдрийн огноо, гүйцэтгэсэн хүний овог, нэр, албан тушаал, хийсэн ажиглалтын талаарх тэмдэглэл, илэрсэн зөрчлийг арилгах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээг тэмдэглэх;

4.2.10.хяналт шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг арилгах арга хэмжээг яаралтай авах;

4.2.11.аюултай хог хаягдалтай ажилладаг ажлын байр болон тухайн ажлын байранд ажилладаг ажилтнуудын жагсаалт, нэг бүрээр гаргасан ажлын байрны тодорхойлолтыг гаргаж, баталсан байх.

4.3. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах байгууламжинд ажилладаг ажилтан тухайн ажлын байрны шаардлагыг хангах зохих сургалтад хамрагдсан байна. Сургалт нь танхимын болон ажлын байран дээр дадлагажуулах сургалт гэсэн хэсгээс бүрдэнэ.

4.4. Энэ журмын 4.3-т заасан сургалтын агуулга нь дараах хөтөлбөрөөс бүрдэнэ:

4.4.1.аюултай хог хаягдалтай харьцах болон тухайн ажлын байранд ажиллах заавар;

4.4.2.ажилтны хувийн хамгаалах хэрэгсэл, хяналтын болон авран хамгаалах багаж, хэрэгслийг ашиглах, шалгах, засварлах, солих заавар;

4.4.3.технологийн гол параметруудийг хянах заавар;

4.4.4.холбоо болон дохиоллын системийг ашиглах заавар;

4.4.5.галын аюул болон дэлбэрэлт үүссэн үед ажиллах заавар;

4.4.6.газрын доорх ус бохирдсон тохиолдолд ажиллах заавар;

4.4.7.анхны тусламж үзүүлэх заавар;

4.4.8.системийг унтраах, зогсоох заавар.

4.5. Энэ журмын 4.3-т заасан сургалтын үргэлжлэх хугацаа 3 сараас багагүй байна.

4.6. Сургалтад хамрагдсан ажилтныг жил бүр давтан сургалтад хамруулна.

4.7. Аюултай хог хаягдал хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь ажилтнуудыг жилд нэг удаа эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулна.

4.8. Аюултай хог хаягдал хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд аюул учруулах хэмжээгээр агаар, хөрс, усанд санамсаргүй болон санаатайгаар аюултай хог хаягдал алдах, тэсэрч дэлбэрэх, галын аюул гарах үед үүсэх эрсдэлийг хамгийн бага хэмжээнд хүртэл бууруулах зорилго бүхий аюул, ослын үед ажиллах төлөвлөгөөтэй байна.

4.9. Аюул, ослын үед ажиллах төлөвлөгөөнд аюул, осол үүсэх үед байгууламжийн ажилтнуудын авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үүргийг тодорхойлж, дараах жагсаалтыг хавсаргасан байна:

4.9.1.онцгой байдлын зохицуулагч болон ослын үед ажиллах шуурхай бүлэгт томилогдсон ажилтнуудын овог нэр, гэрийн хаяг, утасны дугаар;

4.9.2.аюул, ослын үед ашиглах тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийн жагсаалт (гал унтраах, асгаралтыг хянах, холбоо дохиоллын систем, хоргүйжүүлэх, саармагжуулах тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл гэх мэт);

4.9.3.энэ журмын 4.9.2-т заасан тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл нэг бүрийн гадаад хэлбэр дүрс, тэдгээрийн байршлыг заасан бүдүүвч зураг.

4.10. Аюул, ослын үед ажиллах төлөвлөгөөнд шаардлагатай тохиолдолд байгууламжийн ажилтан болон ойр орчмын байгууллага, аж ахуйн нэгжийн ажилтан, оршин суугч иргэд, мал, гэрийн тэжээвэр амьтныг нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөөг хавсаргасан байна.

4.11. Нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөөнд нүүлгэн шилжүүлэлт эхлэх үед ажиллах дохиолол, нүүлгэн шилжүүлэх зам, гарц, аюулд өртсөн тохиолдолд ашиглах нэмэлт гарц зэргийг заасан байна.

4.12. Аюул, ослын үед ажиллах төлөвлөгөөг хамтран ажиллах гэрээ байгуулсан орон нутгийн мэргэжлийн хяналт, цагдаа, онцгой байдал, эрүүл мэндийн байгууллага болон онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага зэрэг бусад гэрээ байгуулсан байгууллагуудад хүргүүлнэ.

4.13. Аюултай хог хаягдал хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь дараах тохиолдолд аюул, ослын үед ажиллах төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, орон нутгийн онцгой байдлын газраар батлуулна:

4.13.1.үйл ажиллагааны чиглэл өөрчлөгдсөн;

4.13.2.уг төлөвлөгөөг аюул, ослын үед ашиглан ажиллагаа явуулахад шаардлага хангаагүй;

4.13.3.байгууламжийн загвар, барилга байгууламж, үйл ажиллагаа өөрчлөгдсөн;

4.13.4.ашиглалтын болон бусад горимд өөрчлөлт орсон (гал, тэсрэх аюул үүсгэх, аюултай хог хаягдал алдагдах боломжтой хог хаягдлын хэмжээ ихэссэн);

4.13.5.аюул, ослын үед авах арга хэмжээ өөрчлөгдсөн;

4.13.6.аюул, ослын үед ашиглах тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл, материал өөрчлөгдсөн.

4.14. Аюултай хог хаягдал хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь онцгой байдлын зохицуулагч болон түүний эзгүйд орлох этгээдийг томилно.

4.15. Онцгой байдлын зохицуулагч нь дараах баримт материалыг бүрэн судалж, ашиглах болон ажиллах дадлыг эзэмшсэн байна:

4.15.1.аюул, ослын үед ажиллах төлөвлөгөө;

4.15.2. байгууламжийн техник, технологи, үйл ажиллагаа;

4.15.3. аюултай хог хаягдлын шинж чанар болон байрлал;

4.15.4.байгууламжийн бүх бүртгэл, бичлэгийн байршил;

4.15.5.байгууламжийн дотоод зохион байгуулалт, байршил.

4.16. Онцгой байдлын зохицуулагч нь аюул, ослын үед дараах арга хэмжээг яаралтай авч хэрэгжүүлнэ:

4.16.1.байгууламжийн дохиолол, холбооны системийг ажиллуулах;

4.16.2.шаардлагатай тохиолдолд орон нутгийн онцгой байдлын болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагад мэдэгдэх;

4.16.3.аюулын шинж чанар, эх үүсвэр, тоо хэмжээ, цар хүрээг тодорхойлох;

4.16.4.хүлээн авсан, боловсруулсан, устгасан аюултай хог хаягдлын бүртгэл, хяналт-шинжилгээний бичлэг, химийн шинжилгээний дүн зэргийг хянаж үзэх;

4.16.5.ослын үед үүсч, хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд аюул учруулж болзошгүй аюулыг үнэлэх. Ингэхдээ аюултай хог хаягдал алдагдах, гал гарсан болон дэлбэрэлт болсон үед шууд болон шууд бусаар үүсэх аюулын аль алиныг авч үзнэ (хортой, идэмхий, амьсгал боогдуулагч хий үүссэнээс үзүүлэх нөлөө, гал унтраах болон дэлбэрэлтийн үед үүссэн дулааныг бууруулахад ашигласан ус, химийн бодисоос үүссэн урсац гадаргын усанд хортой нөлөө үзүүлэх гэх мэт).

4.17. Хэрэв онцгой байдлын зохицуулагч байгууламжид үүссэн аюул, ослоос байгууламжийн гаднах хүн ам, байгаль орчинд хор, аюул учруулахаар байгааг тогтоовол орон нутгийн мэргэжлийн хяналтын болон улсын онцгой байдлын байгууллагад яаралтай мэдэгдэж, дараах мэдээллийг өгнө:

4.17.1.өөрийн овог нэр, утасны дугаар;

4.17.2.байгууламжийн нэр, байршил;

4.17.3.аюул, ослын төрөл (гал, хаягдал алдагдах гэх мэт);

4.17.4.аюул, осол гарсан хугацаа;

4.17.5.аюул үүсгэсэн материалын нэр төрөл, тоо хэмжээ,

тархалт;

4.17.6.хор аюулын цар хүрээ;

4.17.7.байгууламжийн гаднах хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд учруулж болох аюул;

4.17.8.хэрэв хүний эрүүл мэндэд аюул учруулсан тохиолдолд өртсөн болон нас барсан хүний тоо.

4.18. Онцгой байдлын зохицуулагч нь аюул, осол гарсан үед бусад хог хаягдал гал болон дэлбэрэлтэд өртөх, асгарах, алдагдахаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор технологийн процесс, үйл ажиллагааг зогсоох, асгарсан хог хаягдлыг цуглуулах, савлах, савласан хаягдлыг зөөх, тусгаарлах гэх мэт боломжтой бүх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

4.19. Хэрэв үүсч болох аюулаас урьдчилан сэргийлж технологийн процессыг зогсоосон тохиолдолд онцгой байдлын зохицуулагч нь даралт нэмэгдэх, аюултай хог хаягдал асгарах, алдагдах, хий үүсэх, хавхаг хаалт, шугам хоолой болон бусад тоног төхөөрөмжид гэмтэл гарахаас урьдчилан сэргийлж, хяналт тавина.

4.20. Аюул, осол гарсны дараа онцгой байдлын зохицуулагч нь асгарсан хаягдал, бохирдсон хөрс, ус болон бусад бохирдсон материалыг яаралтай цэвэрлэх, савлах, устгах арга хэмжээг авна.

4.21. Онцгой байдлын зохицуулагч нь байгууламжийн аюул, осолд өртсөн талбайг цэвэрлэх, савлаж, устгаж байгаа хог хаягдалтай нийцэхгүй хог хаягдал байгаа эсэх, аюул, ослын үед ашиглах тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийг цэвэрлэх, зохих байрлалд нь тавьсан эсэхэд хяналт тавина.

4.22. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь аюул, ослын үед ажиллах төлөвлөгөөг хэрэгжүүлсэн тохиолдол бүрт авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, цаг хугацаа зэргийг тэмдэглэж, аюул, осол тохиолдсон өдрөөс хойш 15 хоногийн дотор дараах мэдээлэл бүхий тайланг орон нутгийн онцгой байдлын болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагад хүргүүлнэ:

4.22.1. аюултай хог хаягдал устгах, хадгалах, дахин боловсруулах үйл ажиллагаа эрхлэгчийн нэр, хаяг, утасны дугаар;

4.22.2. байгууламжийн нэр, гэрийн хаяг, утасны дугаар;

4.22.3. аюул, ослын төрөл, гарсан огноо, цаг, минут;

4.22.4. аюулд өртсөн материалын нэр, тоо хэмжээ;

4.22.5. аюулд өртсөн цар хүрээ;

4.22.6. хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх бодит болон болзошгүй аюулын үнэлгээ;

4.22.7. аюул, ослын үед үүссэн материалын (бохирдсон ус, бодис шингээсэн материал гэх мэт) тоо хэмжээ, төлөв байдал;

4.22.8. авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ.

4.23. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь шатамхай, урвалын идэвхтэй, нийцгүй хог хаягдлыг бусад хог хаягдлаас тусад нь хадгалах бөгөөд түүний ойролцоо ил гал гаргах, тамхи татах, гагнуур хийх, металл тасдах болон үрэлтээс үүсэх дулаан, оч (статик, цахилгаан, механик оч), өөрөө урвалд орж халдаг бодис, цацрагийн дулаан, халуун гадаргуу зэрэг эх үүсвэртэй ойр байршуулахыг хориглоно.

4.24. Шатамхай, урвалын идэвхтэй болон нийцгүй хог хаягдалтай харьцах газруудад “Тамхи татахыг хориглоно”, “Ил гал гарахыг хориглоно” гэсэн анхааруулгыг харагдахуйц газар байрлуулсан байна.

4.25. Шатамхай, урвалын идэвхтэй болон нийцгүй аюултай хог хаягдал хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь ажлын байрны аюулгүй байдлыг хангасан, дараах нөхцөл байдал хяналтгүй үүсэхээс сэргийлсэн байгууламжид үйл ажиллагаа явуулна:

4.25.1.гэнэтийн халалт, гал гарах, тэсрэлт үүсэх, даралт нэмэгдэх, эрчимтэй урвалжих;

4.25.2.хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд хор хөнөөл учруулахуйц хэмжээгээр хортой уур, манан, тоос, хий үүсэх;

4.25.3.гал гарах, тэсрэлт үүсгэх үед шатамхай уур, хий үүсэх;

4.25.4.байгууламж болон тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн байдал алдагдах, гэмтэл гарах;

4.25.5.хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөөтэй шингэн алдагдах.

4.26. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь үйл ажиллагааны бүртгэлийг Хог хаягдлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлд заасан шаардлагын дагуу тогтмол хөтөлж, хадгална.

4.27. Аюултай хог хаягдлыг шатааж устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь байгууламжийн үйл ажиллагааг зогсоож, хаахдаа шатаалтын зуухнаас бүх хог хаягдал, тэдгээрийн үлдэгдлийг (үнс, скрубрийн ус болон лаг гэх мэт) зайлуулсан байна.

4.28. Аюултай хог хаягдал шатаах үйл ажиллагааны горим, технологийн үзүүлэлтийг тогтоох туршилтын шатаалтаар доорх үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, бүртгэл хөтөлнө:

4.28.1. хаягдал дахь аюултай органик үндсэн бүрэлдэхүүн (АОУБ);

4.28.2. яндангаас гарах утааны хий дэх аюултай органик үндсэн бүрэлдэхүүн, хүчилтөрөгч (O₂), хлорт устөрөгч (HCl);

4.28.3. үнс, скруберийн ус болон бусад үлдэгдлийн найрлагын тоон шинжилгээ;

4.28.4. утааны хий дэх тоосны хэмжээ;

4.28.5. шатаалтын хийн хурд, температур (тасралтгүй хэмжилтээр);

4.28.6. яндангаас гарах утааны хий дэх нүүрстөрөгчийн монооксидын (CO) агууламж (тасралтгүй хэмжилтээр);

4.28.7. зориудын бусаар үүсдэг удаан задардаг органик бохирдуулагч.

4.29. Ландфиллын үйл ажиллагаа эрхлэгч нь ландфилл байгуулах болон доторлогооны систем тавих явцад доторлогооны системийн жигд байдал, гэмтэл, эвдрэл үүссэн эсэхэд (нүх, цууралт, толбо, нимгэрэлт, гадны биет гэх мэт) хяналт тавина.

4.30. Аюултай хог хаягдал хадгалах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь Хог хаягдлын тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд зааснаас гадна дараах шаардлагыг мөрдөнө:

4.30.1. аюултай хог хаягдлыг юүлэх болон нэмэхээс бусад тохиолдолд савыг байнга таглаж битүү байлгах;

4.30.2. аюултай хог хаягдалтай савыг онгойлгох, зөөх, ачиж буулгах, хадгалахдаа эвдэрч гэмтэх, хог хаягдал асгарахаас сэргийлж, аюулгүй ажиллагааг хангасан байх;

4.30.3. аюултай шингэн хог хаягдал хадгалах сав байрлуулах талбай нь дараах шаардлагыг хангасан хязгаарлалтын системтэй байна:

4.30.3.а. хязгаарлалтын системийн суурь нь эвдрэл гэмтэл, завсар зайгүй, асгарсан, алдагдсан хаягдал, хуримтлагдсан хур тунадасны усыг тогтоон барих боломжтой хаалт, хашилттай байх;

4.30.3.б. алдагдсан, хуримтлагдсан шингэнийг тогтоон барих хязгаарлалтын системийн эзлэхүүн нь уг суурин дээр

байрласан савнуудын нийт эзлэхүүнээс, эсхүл хамгийн том савны эзлэхүүнээс 10 хувиар их байх.

4.30.4.алдагдсан, хуримтлагдсан шингэнийг хальж алдагдахаас урьдчилан сэргийлж, хураагуур болон хязгаарлалтын системд хуримтлагдсан шингэнийг тухай бүр нь зайлуулж байх;

4.30.5.аюултай хуурай хог хаягдал хадгалах сав байрлуулах талбай нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

4.30.5.а.талбайн суурь нь налуу байх, эсхүл хуримтлагдсан хур тунадсыг зайлуулах, шавхах боломжтой байхаар төлөвлөгдөж, хийгдсэн байх;

4.30.5.б.хур тунадас, нарны шууд тусгалаас хамгаалсан дээвэртэй байх.

4.30.6.шатамхай болон урвалын идэвхтэй хог хаягдал хадгалах савыг байгууламжийн доторх барилга байгууламжаас 15 метрээс багагүй зайд байрлуулсан байх;

4.30.7.нийцгүй хог хаягдал хадгалж байсан савыг цэвэрлэлгүйгээр өөр хог хаягдал савлахад ашиглахгүй байх;

4.30.8.нийцгүй хог хаягдал хадгалж байгаа савыг бусад хог хаягдал хадгалдаг савтай ойр байрлуулсан тохиолдолд далан, суваг, хана гэх мэтээр тусгаарлаж, эрсдэл үүсэхээс хамгаалсан байх;

4.30.9.аюултай хог хаягдлыг хадгалах сав байрлаж байгаа газарт 7 хоногт нэгээс доошгүй удаа үзлэг, шалгалт хийж, асгаралт, алдагдал, эвдрэл гэмтэл, элэгдэл, зэврэлт гарсан эсэхийг тогтоож байх.

Тав. Аюултай хог хаягдал хүлээн авах

5.1. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь аюултай хог хаягдлыг дагалдах бичигт заасан хог хаягдал мөн эсэх, үл зохицол байгаа эсэхийг шалган гарын үсэг зурж, хүлээн авна.

5.2. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч энэ журмын 5.3-5.5-д заасан үл зохицол илэрсэн тохиолдолд хог хаягдлыг хэсэгчлэн болон бүхэлд нь хүлээн авахаас татгалзаж болно. Энэ тохиолдолд холбогдох зардлыг буруутай этгээд хариуцна.

5.3. Дараах тохиолдолд хог хаягдлын дагалдах бичигт үл зохицол үүссэн гэж үзнэ:

5.3.1. хог хаягдлын төрөл, тоо хэмжээ нь дагалдах бичигт байгаа мэдээллээс зөрүүтэй байх;

5.3.2. хог хаягдлыг хүлээн авах боломжгүй хэмжээнд хэт дүүрэн эсхүл бага ачилттай байх;

5.3.3. хоосон сав гэж ирсэн хаягдал дахь бүтээгдэхүүний үлдэгдэл нь энэхүү журмын 5.7-д заасан “хоосон” сав гэж үзэх хэмжээнээс их байх.

5.4. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авах үед хаягдлын жингийн зөрүү 5 хувиас их, эсхүл савлагаатай хаягдлын хувьд 1 тэвшин дэх торхны тооны зөрүү нэг болон түүнээс их байгаа тохиолдолд хог хаягдлын тоо хэмжээний үл зохицол гэж үзнэ.

5.5. Үзлэг болон химийн шинжилгээгээр нэр төрөл тохирохгүй байгаа нь тогтоогдсон, эсхүл хог хаягдлын дагалдах бичигт аюултай шинж чанар үзүүлэгч бүрэлдэхүүнийг мэдүүлээгүй тохиолдолд хог хаягдлын төрлийн үл зохицол гэж үзнэ.

5.6. Хүлээн авагч хүлээн авсан аюултай хог хаягдлыг савнаас нь суллахад хоосон сав гэж үзэх энэ журмын 5.7-5.9-д заасан шаардлагыг хангахгүй байвал үүсгэгчтэй зөвлөлдөж, савыг суллах боломжтой аргыг сонгоно.

5.7. Шахсан хий болон онцгой хортой химийн бодисоос бусад аюултай хог хаягдал савласан сав болон дотоод давхар савлагааны уутыг дараах тохиолдолд хоосон гэж үзнэ:

5.7.1. доторх бүх хаягдлыг нь сулласан;

5.7.2. савны болон дотоод давхар савлагааны уутны ёроолд 2.5 см-ээс ихгүй үлдэгдэл үлдсэн;

5.7.3. савны эзлэхүүн 450 литртэй тэнцүү буюу түүнээс бага байвал савны нийт багтаамжийн 3 хувиас (жингийн) ихгүй үлдэгдэл (хог хаягдал) сав болон дотоод давхар савлагааны уутанд үлдсэн;

5.7.4. савны эзлэхүүн 450 литрээс их байвал нийт багтаамжийн 0.3 хувиас (жингийн) ихгүй үлдэгдэл (хог хаягдал) сав болон дотоод давхар савлагааны уутанд үлдсэн.

5.8. Шахсан хий агуулсан савны дотоод даралт атмосферийн даралттай ойролцоо байвал уг савыг хоосон гэж үзнэ.

5.9. Онцгой хортой химийн бодис савласан савыг дараах тохиолдолд хоосон гэж үзнэ:

5.9.1.тухайн аюултай хог хаягдлыг зайлуулах чадвар бүхий бодисын уусмалаар 3 удаа зайлж цэвэрлэсэн;

5.9.2.савны болон дотоод давхар савлагааны уутыг аюултай хог хаягдал үүсгэгчийн санал болгосон, эсхүл холбогдох мэргэжлийн байгууллагаас баталсан арга, аргачлалаар цэвэрлэсэн;

5.9.3.давхар савлагаатай хаягдлын хувьд доторх савтай нь хамт хаягдлыг сулласан (гаднах сав нь агуулж буй аюултай хог хаягдлаар бохирдоогүй байх).

5.10. Хүлээн авагч энэ журмын 5.3-5.5-д заасан үл зохицол илэрсэн хог хаягдлыг хүлээн авсан тохиолдолд үүсгэгч болон тээвэрлэгчээс шалтгааныг тодруулж, үл зохицлыг арилгахтай холбогдон гарах зардлыг буруутай этгээдээр төлүүлнэ.

5.11. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч хог хаягдлыг хүлээн авснаас хойш 10 жилийн хугацаанд хог хаягдлын дагалдах бичгийг хадгална.

Зургаа. Аюултай хог хаягдлын үүсгэгч болон тээвэрлэх, цуглуулах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгчийг бүртгэх

6.1. Аюултай хог хаягдал үүсгэгч болон аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад бүртгүүлж, бүртгэлийн дугаар авна.

6.2. Аюултай хог хаягдлыг өмчлөгч нь өмчлөх эрхээ шилжүүлсэн, эсхүл байгууламжийн байршил өөрчлөгдсөн тохиолдолд энэ журмын 6.1-д заасны дагуу дахин шинээр бүртгүүлнэ.

6.3. Бүртгэлийн дугаар нь үсэг бүхий 5 цифрээс бүрдэх бөгөөд үйл ажиллагааны төрлөөс хамаарч дараах үсгээр эхэлнэ:

6.3.1.үүсгэгчийн бүртгэлийн дугаар “Ү”;

- 6.3.2.тээвэрлэх үйл ажиллагаа эрхлэгчийн бүртгэлийн дугаар “Т”;
- 6.3.3.цуглуулах ажиллагаа эрхлэгчийн бүртгэлийн дугаар “Ц”;
- 6.3.4.дахин боловсруулах ажиллагаа эрхлэгчийн бүртгэлийн дугаар “Б”;
- 6.3.5.устгах үйл ажиллагаа эрхлэгчийн бүртгэлийн дугаар “У” үсгээр эхэлнэ. Жишээ нь: Y000001

Долоо. Хяналт-шинжилгээ хийх

7.1. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч газрын доорх ус, гадаргын ус, хөрс, агаарын хяналт-шинжилгээний болон хариу арга хэмжээний хөтөлбөртэй байх бөгөөд хөтөлбөрийн дагуу хяналт-шинжилгээг хийнэ.

7.2. Энэ журмын 7.1-д заасан хөтөлбөрт дараах асуудлыг заавал тусгана:

- 7.2.1.хяналт-шинжилгээний төрөл, хугацаа, талбай;
- 7.2.2.хяналт-шинжилгээ хийх арга;
- 7.2.3.хариу арга хэмжээ.

7.3. Газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний цооног нь газрын гадаргаас доош босоо чиглэлд газрын доорх усны дээд үе хүртэл үргэлжлэх бөгөөд байгууламжийн газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний систем нь газрын доорх усны хамгийн дээд үеэс дээж авах боломж бүхий гүнд суурилагдсан, тогтоосон цэгт гаргасан, хангалттай тооны хяналтын худагтай байна.

7.4. Газрын доорх усны хяналтын худгаас дээж авах бүртээ газрын доорх усны түвшинг хэмжиж, бүртгэл хөдөлнө.

7.5. Газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний үргэлжлэх хугацаа нь тухайн байгууламжийн үйл ажиллагаа эхлүүлэх зөвшөөрөл авсан өдрөөс байгууламжийг хаах хүртэл байна.

7.6. Газрын доорх усны цооног гаргах зөвшөөрлийг тухайн орчны газрын доорх усны суурь судалгаа, цооногийн гүний болон байршлын зураг төсөлд үндэслэн байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага олгоно.

7.7. Гүний худаг болон гадаргын усанд хяналт-шинжилгээ хийх талбай нь байгууламжийн хилээс 1500 метрийн радиус дотор байна.

7.8. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь байгууламжийг хаасан тохиолдолд Хог хаягдлын тухай хуулийн 32 дугаар зүйлд заасны дагуу хаалтын дараах хяналт-шинжилгээг хийнэ.

7.9. Хаалтын дараах хяналт-шинжилгээг дор дурдсан чиглэлээр хийж, тайланг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон аймаг, нийслэлийн Засаг даргад хүргүүлнэ:

7.9.1.байгууламжийн бүрэн бүтэн байдал;

7.9.2.шүүрэл ялгарч буй эсэх;

7.9.3.газрын доорх усны хяналт-шинжилгээ.

7.10. Газрын доорх усны хяналт-шинжилгээг тухайн байгууламжийг хаасан өдрөөс хойш газрын доорх усны чанар дараалсан 3 жилийн турш стандартын шаардлага хангаж байгааг нь нотлогдсон тохиолдолд зогсооно.

7.11. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч хяналт-шинжилгээгээр ялгарал, шүүрэл илэрсэн тохиолдолд авах арга хэмжээний төлөвлөгөөг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран боловсруулж, нөлөөллийг арилгах арга хэмжээг авна.

7.12. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч Хог хаягдлын тухай хуулийн 32.7-д заасан зардлыг итгэлцлийн сан байгуулж төвлөрүүлэх тохиолдолд дараах журмыг мөрдөнө:

7.12.1.нийт зардлыг тухайн байгууламжийн ажиллах жилд хувааж, нэг жилд ноогдох хэмжээг тогтооно;

7.12.2.эхний жилд ноогдох зардлыг анхны хог хаягдлаа хүлээж авснаас хойш 30 хоногийн дотор, дараагийн жилүүдэд өмнөх жилийн зардал дансанд төвлөрүүлсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор тус тус итгэлцлийн санд төвлөрүүлнэ.

7.13. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч Хог хаягдлын тухай хуулийн 32.7-д заасан зардлыг барьцаа хөрөнгө байршуулах замаар төвлөрүүлэх тохиолдолд нийт зардлыг анхны хог хаягдлаа хүлээж авснаас хойш 30 хоногийн дотор барьцаа хөрөнгийн дансанд байгууламжийг хаах хүртэлх хугацаагаар, зарцуулах эрхгүйгээр байршуулна.

7.14. Энэ журмын 7.12, 7.13-т заасан дансанд хөрөнгө төвлөрүүлэх, зарцуулахтай холбогдсон үйл ажиллагааг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай байгуулсан гэрээгээр зохицуулна.

Найм. Аюултай хог хаягдлыг устгах, хадгалах, дахин боловсруулах үйл ажиллагаанаас үүсэх ялгарлыг хянах системд тавигдах шаардлага

8.1. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах байгууламжийн үйл ажиллагаанаас үүсэх ялгарлыг хянах систем нь Хог хаягдлын тухай хуулийн 36 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан байна.

8.2. Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, дахин боловсруулах, устгах байгууламжийн ажлын байр, агуулах зэрэг битүү орчны агаарыг сэлгэх агааржуулалтын нэгдсэн системтэй байх бөгөөд уг системээс гарсан агаарыг шатаалтын зууханд өгч байгаа агаартай нийлүүлж шатаах, эсхүл цэвэршүүлж агаарт хаях аргаар зайлуулна.

8.3. Агаарт ялгарах ялгаралд хяналт тавих системтэй байх бөгөөд хэмжилтийг тасралтгүй, эсхүл тогтоосон хугацаанд хийж, үр дүнг бүртгэнэ.

8.4. Аюултай хог хаягдлыг дахин боловсруулах, устгах байгууламж нь нэрэх, ууршуулах, уусгагчаар хандлах процесс, хий болон уур цэвэрлэх систем зэргээс үүссэн хүнд болон хөнгөн, шингэн хаягдлыг цуглуулах, хуримтлуулах тоноглолтой байна.

Ес. Бусад

9.1. Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь тухайн жилд гүйцэтгэсэн ажлын тайланг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын баталсан маягтын дагуу гаргаж, холбогдох байгууллагад тогтоосон хугацаанд хүргүүлнэ.

9.2. Энэхүү журмыг зөрчсөн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтанд Хог хаягдлын тухай хууль болон холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

Засгийн газрын 2018 оны 116 дугаар
тогтоолын 2 дугаар хавсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН ЖАГСААЛТ

Бүлгийн код	Хог хаягдлын бүлэг	Дэд бүлгийн код	Хог хаягдлын дэд бүлэг	Хог хаягдлын төрлийн код	Хог хаягдлын төрөл	Аюулын зэрэглэл		
01.	Ашигт малтмалын хайгуул, олборлолт, боловсруулалтаас гарах хаягдал	01 02	Металлын хүдрийн физик-химийн боловсруулалтын хаягдал	01 02 01*	Сульфидийн хүдрийн боловсруулалтын хүчиллэг урсац үүсгэдэг хаягдал чулуулаг	A		
				01 02 02*	Хортой бодис агуулсан бусад хаягдал чулуулаг	X		
		01 03	Металл бус эрдсийн физик-химийн боловсруулалтын хаягдал	01 02 04*	Хар төмөрлөгийн эрдсийн физик-химийн боловсруулалтын хортой бодис агуулсан бусад төрлийн хаягдал	X		
				01 03 01*	Металл бус эрдсийн физик-химийн боловсруулалтын хортой бодис агуулсан хаягдал	X		
						01 04 02*	Тос агуулсан өрөмдлөгийн шавар ба хаягдал	X
						01 04 03*	Өрөмдлөгийн хортой бодис агуулсан шавар ба хаягдал	X
						02 01 07*	Хортой бодис агуулсан агрохимийн хаягдал	X
						03 01 02*	Хортой бодис агуулсан үртэс, зоргодос, тайрдас, мод, хавтан, хуулганы хаягдал	X

				03 02 01*	Галоген агуулаагүй органик бодис агуулсан мод идээлэгч	A
				03 01 02*	Хлор органик бодис агуулсан мод идээлэгч	A
				03 01 03*	Металл органик бодис агуулсан мод идээлэгч	A
				03 01 04*	Органик биш мод идээлэгч	A
				03 01 05*	Хортой бодис агуулсан бусад мод идээлэгч	X
		03 02	Мод идээлэх үед үүсэх хаягдал	04 01 03*	Уусгагч агуулсан тосгүйжүүлэлтийн хаягдал (шингэн фазагүй)	X
				04 01 04*	Хром агуулсан идээлгийн шингэн	X
				04 01 06*	Хром агуулсан хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгэнээс үүсэх лаг	X
				04 02 03*	Органик уусгагч агуулсан эцсийн боловсруулалтын хаягдал	X
				04 02 05*	Хортой бодис агуулсан будаг, пигментийн хаягдал	X
				04 02 07*	Хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан лаг	X
05.	Газрын тосны боловсруулалт, байгалийн хий цэвэрлэгээ, нүүрсний пиролизийн боловсруулалтын хаягдал	05 01	Газрын тосны боловсруулалтын хаягдал	05 01 01*	Давсгүйжүүлэлтээс үүсэх лаг	A

			05 01 02*	Танкны ёроолын лаг	A
			05 01 03*	Хүчиллэг, шүтлэг лаг	A
			05 01 04*	Асгарсан тос	A
			05 01 05*	Байгууламж болон тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээнээс үүсэх тосорхог лаг	A
			05 01 06*	Хүчиллэг давирхай	A
			05 01 07*	Бусад давирхай	A
			05 01 08*	Хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан лаг	X
			05 01 10*	Тосны шүлтийн цэвэрлэгээнээс үүсэх хаягдал	A
			05 01 11*	Хүчил агуулсан тос	A
			05 01 14*	Шүүлтүүрийн ашигласан шавар	A
		05 02	05 02 01*	Нүүрсний пиролизийн боловсруулалтын хаягдал	A
		05 03	05 02 02*	Бусад давирхай	A
			05 03 01*	Мөнгөн ус агуулсан хаягдал	X

06.	Органик биш химийн үйлдвэрийн хаягдал	06 01	Хүчил үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал	06 01 01*	Хүхрийн хүчил ба хүхэрлэг хүчил	A	
				06 01 02*	Хлорт устөрөгчийн хүчил (давсны хүчил)	A	
				06 01 03*	Фторт устөрөгчийн хүчил	A	
				06 01 04*	Фосфорын ба фосфорлог хүчил	A	
				06 01 05*	Азотын хүчил ба азотлог хүчил	A	
				06 01 06*	Бусад хүчил	A	
			06 02	Шүлт үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал	06 02 01*	Кальцийн гидроксид	A
					06 02 02*	Аммонийн гидроксид	A
					06 02 03*	Натрийн ба калийн гидроксид	A
			06 03	Давс болон түүний уусмал, металлын оксид үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал	06 02 04*	Бусад шүлт	A
					06 03 01*	Цианид агуулсан давс ба уусмал	X
					06 03 02*	Хүнд металл агуулсан давс ба уусмал	X
					06 03 04*	Хүнд металл агуулсан металлын оксид	X
					06 04 03*	Хүнцэл агуулсан хаягдал	X
					06 04 04*	Мөнгөн ус агуулсан хаягдал	X
06 05	Хаягдал шингэний анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх лаг	06 04 05*	Бусад хүнд металл агуулсан хаягдал	X			
		06 05 01*	Хаягдал шингэний анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан лаг	X			

07	Органик химийн үйлдвэрийн хаягдал	06 12	Бусад органик биш химийн үйлдвэрлэлийн хаягдал	06 12 01*	Органик бус ургамал хамгааллын бодис, мод идээлэгч бодис болон бусад биоцид	A
				06 12 02*	Ашигласан идэвхжүүлсэн нүүрс (E 07 02-д зааснаас бусад)	A
				06 12 04*	Асбестын боловруулалтын хаягдал	A
				06 12 05*	Хөв	A
				07 01 01*	Усан угаагч шингэн ба эх уусмал	A
				07 01 02*	Галогент органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	A
				07 01 03*	Бусад органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	A
				07 01 04*	Галогент тунадас, үлдэгдэл	A
				07 01 05*	Бусад тунадас, үлдэгдэл	A
				07 01 06*	Галогент шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	A
		07 01 07*	Бусад шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	A		
		07 01 08*	Хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан лаг	X		

			Усан угаагч шингэн ба эх уусмал	А
			Галогент органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	А
			Бусад органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	А
			Галогент тунадас, үлдэгдэл	А
			Бусад тунадас, үлдэгдэл	А
			Галогент шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	А
			Бусад шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	А
			Хортой бодис агуулсан хаягдал бохир усны анхан шатны цэвэрлэгээнээс гарсан лаг	Х
			Хортой бодис агуулсан нэмэлт бодисын хаягдал	Х
			Силиконы хортой нэгдэл агуулсан хаягдал	Х
			Усан угаагч шингэн ба эх уусмал	А
			Галогент органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	А
			Бусад органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	А
			Галогент тунадас, үлдэгдэл	А
			Бусад тунадас, үлдэгдэл	А
			Галогент шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	А
			07 02 01*	
			07 02 02*	
			07 02 03*	
			07 02 04*	
			07 02 05*	
			07 02 06*	
			07 02 07*	
			07 02 08*	
			07 02 11*	
			07 02 13*	
			07 03 01*	
			07 03 02*	
			07 03 03*	
			07 03 04*	
			07 03 05*	
			07 03 06*	
			Хуванцар, резин, хиймэл мяндас үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал	
		07 02		
			Органик будаг, пигмент үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал	
		07 03		

				07 05 06*	Галогент шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	А
				07 05 07*	Бусад шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	А
				07 05 08*	Хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан лаг	Х
				07 05 10*	Хортой бодис агуулсан хатуу хаягдал	Х
				07 06 01*	Усан угаагч шингэн ба эх уусмал	А
				07 06 02*	Галогент органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	А
				07 06 03*	Бусад органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	А
				07 06 04*	Галогент тунадас, үлдэгдэл	А
				07 06 05*	Бусад тунадас, үлдэгдэл	А
				07 06 06*	Галогент шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	А
				07 06 07*	Бусад шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	А
				07 06 08*	Хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан лаг	Х
			07 06	Тос, тосон түрхлэг, саван, угаалгын нунтаг, ариутгал халдваргүйтлийн бодис, гоо сайхны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал		

				07 07 01*	Усан угаагч шингэн ба эх уусмал	A
				07 07 02*	Галогент органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	A
				07 07 03*	Бусад органик уусгагч, угаагч шингэн, эх уусмал	A
				07 07 04*	Галогент тунадас, үлдэгдэл	A
				07 07 05*	Бусад тунадас, үлдэгдэл	A
				07 07 06*	Галогент шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	A
				07 07 07*	Бусад шүүгдсэн хатуу хэсэг ба ашигласан абсорбент	A
				07 07 08*	Хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан лаг	X
				08 01 01*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан будаг, лакны хаягдал	X
				08 01 03*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан будаг, лакны лаг	X
				08 01 05*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан будаг, лакны усархаг шингэн лаг	X
				08 01 07*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан будаг, лажыг гадаргуугаас хусах, зайлуулах үед үүсэх хаягдал	X
				08 01 09*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан будаг, лакны усархаг тунадас	X
			07 07		Дээд зэргийн цэвэршилтэй химийн бодис, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал	
			08 01		Будаг, лак үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх, арилгах үед үүсэх хаягдал	
08.		Гадаргуу бүрэгч материал (будаг, лак, паалан), цавуу, чигжээс, хэвлэлийн будаг үйлдвэрлэх, бэлтгэх, тээвэрлэх, хэрэглэх үед үүсэх хаягдал				

				08 01 11*	Будаг, лак арилгагч	А
				08 03 03*	Хортой бодис агуулсан хэвлэлийн бэхний хаягдал	Х
				08 03 05*	Хортой бодис агуулсан хэвлэлийн бэхний лаг	Х
				08 03 07*	Идүүлэгч уусмалын хаягдал	А
				08 03 08*	Хортой бодис агуулсан хэвлэлийн хорны хаягдал (картрижийн хамт)	Х
				08 03 10*	Шүршигч тос	А
				08 04 01*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан цавуу, чигжээсний хаягдал	Х
				08 04 03*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан цавуу, чигжээсний лаг	Х
			08 04	08 04 05*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан цавуу, чигжээсний усархаг лаг	Х
				08 04 07*	Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан цавуу, чигжээсний усархаг шингэн хаягдал	Х
				08 04 09*	Давирхайн тос	А
			08 05	08 05 01*	Изоцианатын хаягдал	А
					Ж ангилалд ороогүй бусад хаягдал	
09.	Фото зургийн үйлдвэрлэлийн хаягдал	09 01	09 01 01*	09 01 01*	Усан суурьт дүрс ялгаруулагч болон идэвхжүүлэгч уусмал	А

09 01 02*	Усан суурьт оффсет хэвлэлийн дүрс ялгаруулагч уусмал	А
09 01 03*	Уусгагч суурьт дүрс ялгаруулагч уусмал	А
09 01 04*	Бэхжүүлэгч уусмал	А
09 01 05*	Цайруулагч уусмал ба цайруулалтыг бэхжүүлэгч уусмал	А
09 01 06*	Фото зургийн хаягдлын анхан шатны цэвэрлэгэнээс үүсэх мөнгө агуулсан хаягдал	Х
09 01 10*	16 06 01, 16 06 02, 16 06 03-д заасан батерейтай нэг удаагийн зургийн аппарат	А
09 01 12*	Мөнгө ялгах ажиллагаанаас үүсэх шингэн хаягдал (09 01 06-д зааснаас бусад)	А
10 01 04*	Тосны дэгдэмхий үнс, зуухны тоос	А
10 01 07*	Хүхрийн хүчил	А
10 01 08*	Эмulsionжүүлсэн нүүрс-устөрөгчийн түлшнээс үүсэх дэгдэмхий үнс	А
10 01 09*	Хортой бодис агуулсан хаягдал хам-шатаах зуухны доод үнс, шлак, зуухны тоос	Х
10 01 11*	Хортой бодис агуулсан хаягдал хам-шатаах зуухны дэгдэмхий үнс	Х
10 01 13*	Хий цэвэрлэгэнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан хаягдал	Х

10 01 15*	Шингэн хаягдлын анхан шатны цэвэрлэгээнээс үүсэх хортой бодис агуулсан лаг	X
10 01 17*	Зуухны цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан усархаг шингэн лаг	X
10 02 03*	Хий цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан хатуу хаягдал	X
10 02 06*	Хөргөлтийн усны цэвэрлэгээнээс үүсэх тос агуулсан хаягдал	X
10 02 08*	Хийн цэвэрлэгээнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан лаг, фильтрт шүүгдсэн хатуу хэсэг	X
10 03 02*	Хүдрийн боловсруулалтаас үүсэх шаар	A
10 03 04*	Хаягдал хөнгөнцагааны боловсруулалтын давс агуулсан шаар	A
10 03 05*	Хаягдал хөнгөнцагааны хайлуулалтын хар хаягдал	A
10 03 06*	Шатамхай эсвэл устай харилцан үйлчлэх үед шатамхай хий үүсгэдэг хайлуулалтаас үүсэх өрөм	X
10 03 08*	Анодоос үүсэх давирхай агуулсан хаягдал	X
10 03 10*	Утааны хийн хортой бодис агуулсан тоос	X

				10 03 12*	Хортой бодис агуулсан бусад тоосонцор ба тоос (бөмбөлөгт тээрмийн тоос ороод)	X
				10 03 14*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан хатуу хаягдал	X
				10 03 16*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан лаг, фильтрт шүүгдсэн хатуу хэсэг	X
				10 03 18*	Хөргөлтийн усны цэвэрлэгэнээс үүсэх тос агуулсан хаягдал	X
				10 03 20*	Давс агуулсан шаар болон хайлуулалтын хар хаягдлын боловсруулалтаас үүсэх хортой бодис агуулсан хаягдал	X
				10 04 01*	Шаар (анхдагч болон хоёрдогч хайлуулалтын)	A
				10 04 02*	Анхдагч болон хоёрдогч хайлуулалтаас үүсэх хаягдал, өрөм	A
				10 04 03*	Кальцын арсенат	A
				10 04 04*	Утааны хийн тоос	A
				10 04 05*	Бусад тоосонцор ба тоос	A
				10 04 06*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хатуу хаягдал	A
					Хар тугалганы үйлдвэрлэлийн дулааны процессоос үүсэх хаягдал	
			10 04			

10 04 07*	Хийн цэвэрлэгээнээс үүсэх лаг ба фильрт шүүгдсэн хатуу хэсэг	А
10 04 08*	Хөргөлтийн усны цэвэрлэгээнээс үүсэх тос агуулсан хаягдал	Х
10 05 02*	Утааны хийн тоос	А
10 05 04*	Хийн цэвэрлэгээнээс үүсэх хатуу хаягдал	А
10 05 05*	Хийн цэвэрлэгээнээс үүсэх лаг ба фильрт шүүгдсэн хатуу хэсэг	А
10 05 06*	Хөргөлтийн усны цэвэрлэгээнээс үүсэх тос агуулсан хаягдал	Х
10 05 08*	Шатамхай эсвэл устай харилцан үйлчлэх үед аюултай хэмжээгээр шатамхай хий үүсгэдэг хайлуулалтаас үүсэх өрөм, хаягдал	Х
10 06 03*	Утааны хийн тоос	А
10 06 05*	Хийн цэвэрлэгээнээс үүсэх хатуу хаягдал	А
10 06 06*	Хийн цэвэрлэгээнээс үүсэх лаг ба фильрт шүүгдсэн хатуу хэсэг	А
10 06 07*	Хөргөлтийн усны цэвэрлэгээнээс үүсэх тос агуулсан хаягдал	Х
10 07 06*	Хөргөлтийн усны цэвэрлэгээнээс үүсэх тос агуулсан хаягдал	Х
10 08 02*	Шаар (анхдагч болон хоёрдогч хайлуулалтын)	А

10 08 04*	Шатамхай эсвэл устай харилцан үйлчлэх үед шатамхай хий үүсгэдэг хайлуулалтаас үүсэх өрөм, хаягдал	X
10 08 06*	Анодоос үүсэх давирхай агуулсан хаягдал	X
10 08 09*	Хортой бодис агуулсан утааны хийн тоос	X
10 08 11*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан лаг ба фильтрт шүүгдсэн хатуу хэсэг	X
10 08 13*	Хөргөлтийн усны цэвэрлэгэнээс үүсэх тос агуулсан хаягдал	X
10 09 02*	Хортой бодис агуулсан хайлмаг цутгаагүй хэв, хэвний гол	X
10 09 04*	Хортой бодис агуулсан хайлмаг цутгасан хэв, хэвний гол	X
10 09 06*	Хортой бодис агуулсан утааны хийн тоос	X
10 09 08*	Хортой бодис агуулсан бусад тоосонцор	X
10 09 10*	Хортой бодис агуулсан холбогч	X
10 09 12*	Хортой бодис агуулсан ан цав илрүүлэгч бодис	X
10 10 02*	Хайлмаг цутгаагүй хортой бодис агуулсан хэв, хэвний гол	X

10 10 04*	Хайлмаг цутгасан хортой бодис агуулсан хэв, хэвний гол	X
10 10 06*	Хортой бодис агуулсан утааны хийн тоос	X
10 10 08*	Хортой бодис агуулсан бусад тоосонцор	X
10 10 10*	Хортой бодис агуулсан холбогч	X
10 10 12*	Хортой бодис агуулсан ан цав илрүүлэгч бодис	X
10 11 03*	Шилний түүхий эдийн хортой бодис агуулсан хольц бэлтгэх үед үүсэх хаягдал	X
10 11 05*	Хүнд металл агуулсан үйрмэг ба нунтаг шилний хаягдал	X
10 11 07*	Шил өнгөлөх, зүлгэх үед үүсэх хортой бодис агуулсан хаягдал	X
10 11 08*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан хатуу хаягдал	X
10 11 10*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан лаг ба филырт шүүгдсэн хатуу хэсэг	X
10 11 12*	Хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгэнээс үүсэх аюултай бодис агуулсан хатуу хаягдал	X
10 12 06*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан хатуу хаягдал	X
10 12 08*	Хүнд металл агуулсан паалангийн хаягдал	X

				10 13 05*	Асбест агуулсан асбест-цементийн үйлдвэрийн хаягдал	X
				10 13 08*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хортой бодис агуулсан хатуу хаягдал	X
			10 14	10 14 01*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх мөнгөн ус агуулсан хаягдал	X
		Чандарлах үйл ажиллагаанаас үүсэх хаягдал		11 01 01*	Гадаргуу цэвэрлэгч хүчил	A
				11 01 02*	11 01 01-д зааснаас бусад хүчил	A
				11 01 03*	Гадаргуу цэвэрлэгч шүлт	A
				11 01 04*	Фосфатжуулалтын лаг	A
		Металл болон бусад материалын гадаргуугийн химийн боловсруулалт ба гадаргууг бүрэх үед үүсэх хаягдал (гальваник процесс, цайрдах процесс, гадаргууг цэвэрлэх, идүүлэх, фосфатжуулах, шүлтийн тосгүйжүүлэлт, аноджуулах гэх мэт)		11 01 05*	Хортой бодис агуулсан лаг ба фильрт шүүгдсэн хатуу хэсэг	X
			11 01	11 01 07*	Хортой бодис агуулсан зайлагч усархаг шингэн	X
				11 01 09*	Хортой бодис агуулсан тосгүйжүүлэгчийн хаягдал	X
				11 01 11*	Ион солилцооны эсвэл мембран системийн хортой бодис агуулсан лаг ба ханд	X
				11 01 12*	Ханасан эсвэл ашигласан ион солилцооны давирхай	A
				11 01 13*	Хортой бодис агуулсан бусад хаягдал	X

		Өнгөт төмөрлөгийн гидрометаллургийн процессын хаягдал	11 02 01*	Цайрын гидрометаллургийн процессын лаг	A
	11 02		11 02 03*	Зэсийн гидрометаллургийн процессын хортой бодис агуулсан хаягдал	X
			11 02 06*	Хортой бодис агуулсан бусад хаягдал	X
			11 03 01*	Цианид агуулсан хаягдал	A
			11 03 02*	Бусад хаягдал	A
			11 04 03*	Хийн цэвэрлэгээний хатуу хаягдал	A
			11 04 04*	Ашигласан флюс	A
			12 01 06*	Галоген агуулсан эрдсийн тос /эмульс, уусмалаас бусад/	A
			12 01 07*	Галоген агуулаагүй эрдсийн тос /эмульс, уусмалаас бусад/	A
	11 03		12 01 08*	Галоген агуулсан эмульс, уусмал	A
			12 01 09*	Галоген агуулаагүй эмульс, уусмал	A
			12 01 10*	Нийлэг тос	A
			12 01 11*	Ашигласан лав, тосон түрхлэг	A
			12 01 13*	Хортой бодис агуулсан лаг	X
			12 01 15*	Хортой бодис агуулсан зүлгүүрийн материалын хаягдал	X
			12 01 17*	Тос агуулсан металлын лаг /өнгөлгөө, зүлгүүр, заслын/	X

14.	Органик уусгагч, хөргүүрийн шингэн болон хөөс/аэрозолийн хаягдал (E, Ж ангиллын хаягдал хамаарахгүй)	14 01	Органик уусгагч, хөргүүрийн шингэн болон хөөс/аэрозолийн хаягдал	14 01 01*	Хлорфторт нүүрсгөрөгч, HCFC, HFC	A
				14 01 02*	Бусад галоген агуулсан уусгагч болон уусгагчийн холимог	A
				14 01 03*	Бусад уусгагч болон уусгагчийн холимог	A
				14 01 04*	Галогент уусгагч агуулсан лаг болон хатуу хаягдал	A
				14 01 05*	Бусад төрлийн уусгагч агуулсан лаг болон хатуу хаягдал	A
				15 01 09*	Хортой бодисын үлдэгдэл агуулсан эсвэл бохирдсон сав баглаа боодол	X
				15 01 10*	Хортой сүвэрхэг материал бүхий (асбест гэх мэт) металл сав баглаа боодол, даралтат хоосон сав	X
				15 02 01*	Хортой бодисоор бохирдсон шингээгч, бохир алчуур материал, фильтрийн материал, тусгайлан заагдаагүй хамгаалалтын хувцас	X
				16 01 02*	Ашиглалтаас гарсан автомашин	X
				16 01 04*	Тосны шүүр	A
				16 01 05*	Мөнгөн ус агуулсан эд анги	X
				16 01 06*	Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан эд анги	X
				16 01 07*	Тэсрэмтгий эд анги (хамгаалалтын дэр г.м)	A
				16 01 08*	Асбест бүхий тоормосны жийргэвч (накладка)	A

				16 01 10*	Тоормосны шингэн	A
				16 01 11*	Аюултай нэгдэл агуулсан антифризийн шингэн	X
				16 01 18*	16 01 04 -16 01 08 болон 16 01 10, 16 01 11-д заагдсанаас бусад аюултай эд анги	X
				16 02 01*	Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан трансформатор, конденсатор	X
				16 02 02*	16 02 01-д дурьдснаас бусад Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан буку бохирдсон хаягдал тоног төхөөрөмж	X
				16 02 03*	Хлор фторт нүүрстөрөгчид, HCFC, HFC агуулсан хаягдал тоног төхөөрөмж	X
				16 02 04*	Цөлөөт асбест агуулсан хаягдал тоног төхөөрөмж	X
				16 02 05*	16 01 01 - 16 01 04 -д зааснаас бусад хортой бодис агуулсан хаягдал тоног төхөөрөмж (16 06-д заасан батерей, аккумулятор болон мөнгөн ус агуулсан унтраагуур, катодын лампны шилп гэх мэт аюултай гэж тэмдэглэсэн эд анги)	X
				16 02 07*	Хаягдал тоног төхөөрөмжөөс ялгаж авсан хортой бодис	A
					Цахилгаан болон цахим тоног төхөөрөмжийн хаягдал	
				16 02		

				Тос агуулсан хаягдал	Х
			16 07 01*	Бусад төрлийн хортой бодис агуулсан хаягдал	Х
			16 07 02*	Аюултай шилжилтийн металл (сканди, манган, кобальт, зэс, иттри, ниоби, гафни, вольфрам, титан, хром, төмөр, никель, цайр, циркони, молибден, тантал) агуулсан ашигласан катализатор болон тэдгээрийн хортой нэгдэл агуулсан ажигласан катализатор (Үелэх системийн 3-12 дугаар бүлгийн бүх металлыг шилжилтийн металл гэнэ)	Х
			16 08 02*	Фосфорын хүчил агуулсан хаягдал катализатор	Х
			16 08 05*	Хаягдал шингэн катализатор	А
			16 08 06*	Хортой бодис агуулсан хаягдал катализатор	Х
			16 08 07*	Перманганатууд (калийн перманганат г.м)	А
			16 09 01*	Хроматууд (калийн хромат, калийн бихромат, натрийн бихромат г.м)	А
			16 09 02*	Хэт ислүүд (устөрөгчийн хэт исэл г.м)	А
			16 09 03*	Тусгайлан заагдаагүй бусад исэлдүүлэгчид	А
			16 09 04*	Хортой бодис агуулсан усархаг хаягдал	Х
			16 10 01*	Хортой бодис агуулсан усархаг хаягдал	Х
			16 10 03*	Хортой бодис агуулсан өтгөн усархаг хаягдал	Х
			16 07	Зөөврийн танк, шингэн хадгалах танк, торхны цэвэрлэгээний хаягдал (Д ба М бүлгийн хаягдал хамаарахгүй)	
			16 09	Исэлдүүлэгч бодисын хаягдал	
			16 10	Цэвэрлэх байгууламжийн усархаг шингэн хаягдал	

				16 11 01*	Металлургийн процессын хортой бодис агуулсан нүүрстөрөгч суурьт галд тэсвэртэй материал болон доторлогооны материалын хаягдал	X
				16 11 03	Металлургийн процессын хортой бодис агуулсан бусад галд тэсвэртэй материал болон доторлогооны материалын хаягдал	X
			16 11	16 11 05*	Галд тэсвэртэй материал болон доторлогооны материалын хаягдал	X
				16 12 02*	Халдварт өвчин, хордлогын улмаас үхсэн болон зориудаар устгасан мал, амьтны хүүр, сэг зэм	A
				17 01 04*	Хортой бодис агуулсан бетон, тоосго, өнгөлгөөний хавтан, керамийн холимог хаягдал болон ангилж ялгасан хаягдал	X
				17 02 04*	Хортой бодисоор бохирдсон мод, шил, хуванцар	X
				17 03 01*	Нүүрсний давирхай агуулсан битумийн холимог	X
			17 03	17 03 03*	Нүүрсний давирхай болон бусад давирхайжсан бүтээгдэхүүн	A
				17 04 08*	Хортой бодисоор бохирдсон металл	X
				17 04 09*	Тос, давирхай болон бусад төрлийн хортой бодис агуулсан кабель	X

	17 05	Хөрс (бохирдсон газраас ухаж гаргасан хөрс орно), чулуу, хурдас	17 05 01	Хортой бодис агуулсан хөрс, чулуу	X
			17 05 03	Хортой бодис агуулсан хурдас	X
			17 05 05	Замын хортой бодис агуулсан хайрга, шороо	X
	17 06	Дулаалгын материал, асбест агуулсан барилгын материал	17 06 01*	Асбест бүхий дулаалгын материал	X
			17 06 02*	Хортой бодис болон түүнийг агуулсан бусад дулаалгын материал	X
			17 06 04*	Асбест агуулсан барилгын материал	X
	17 07	Гипс суурьт барилгын материал	17 07 01*	Хортой бодисоор бохирдсон гипс суурьт барилгын материал	X
	17 08	Барилгын бусад хаягдал	17 08 01*	Мөнгөн ус агуулсан барилгын хаягдал	X
			17 08 02*	Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан барилгын хаягдал (Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан чигжээс, Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан резинэн шал, Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан чигжээстэй шил, Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан конденсатор)	X
			17 08 03*	Барилгын хортой бодис агуулсан бусад хаягдал (холомог хаягдал орно)	X
18 01 02*			Эмгэг хог хаягдал (хүний биеийн эд эрхтэн, хэсэг болон цус, цусан бүтээгдэхүүн, нөөцөлсөн цус (18 01 03-д зааснаас бусад)	A	

18 01 03*	Цуглуулах, устгахад тусгай шаардлага тавигддаг халдвартай хаягдал	А
18 01 05*	Хортой бодис агуулсан химийн бодисын хаягдал	Х
18 01 07*	Эсэд хортой нөлөөтэй хог хаягдал (Цитотоксик, цитостатик эм гэх мэт)	А
18 01 09*	Шүдний эмнэлгийн амальгам хаягдал	А
18 01 10*	Халдвартай шингэн хаягдлын анхан шатны цэвэрлэгэнээс үүсэх лаг	А
18 02 02*	Цуглуулах, устгахад тусгай шаардлага тавигддаг халдвартай хаягдал	А
18 02 04*	Хортой бодис агуулсан химийн бодисын хаягдал	Х
18 02 06*	Эсэд хортой нөлөөтэй хог хаягдал (Цитотоксик, цитостатик эм гэх мэт)	А
19 01 02*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх фильтрийн тоос	А
19 01 03*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх шингэн хаягдал болон бусад шингэн хаягдал	А
19 01 04*	Хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хатуу хаягдал	А
19 01 05*	Хийн цэвэрлэгэнд ашигласан идэвхжүүлсэн нүүрс	А
19 01 06*	Хортой бодис агуулсан зуухны доод үнс ба шаар	А
19 01 08*	Хортой бодис агуулсан дэгдэмхий үнс	Х
19 01 10*	Хортой бодис агуулсан зуухны тоос	Х

				Хортой бодис агуулсан пиролизын хаягдал	Х
			19 02 02*	Нэг болон түүнээс дээш төрлийн аюултай хаягдал хольсон хог хаягдал	А
			19 02 03*	Физик-химийн боловсруулалтаас гарсан хортой бодис агуулсан лаг	Х
			19 02 05*	Ялгах процессоос гарсан тос болон баяжмал	А
			19 02 06*	Хортой бодис агуулсан шатамхай шингэн хаягдал	Х
			19 02 07*	Хортой бодис агуулсан шатамхай хатуу хаягдал	Х
			19 02 09	Хортой бодис агуулсан бусад хаягдал	Х
			19 03 01*	Хагас тогтворжуулсан, аюултай хог хаягдал	А
			19 03 03*	Хатууруулсан аюултай хог хаягдал	А
			19 04 02	Дэгдэмхий үнс, хаягдал хийн цэвэрлэгээнээс үүсэх хаягдал	А
			19 04 03	Шил хэлбэрт ороогүй хатуу хаягдал	А
		19 03		Тогтворжуулсан/ хатууруулсан хаягдал (тогтворжуулах- хаягдал дахь аюултай бүрдэл хэсгийг өөрчилж аюултай хог хаягдлыг аюулгүй болгохыг; хатууруулах- нэмэлт бодис хэрэглэж хаягдлын физик төлвийг өөрчлөх (шингэнийг хатуу төлөвт шилжүүлэх) замаар аюулгүй болгох)	

				19 11 05*	Хортой бодис агуулсан хаягдал усны анхан шатны цэвэрлэгэнээс үүссэн лаг	X
				19 11 07*	Хаягдал хийн цэвэрлэгэнээс үүсэх хаягдал	A
				19 12 06*	Хортой бодис агуулсан мод	X
				19 12 11*	Хортой бодис агуулсан хаягдлын механик боловсруулалтаас үүсэх бусад хаягдал (холомог хаягдал хамаарна)	X
				19 13 01*	Хортой бодисоор бохирдсон хөрсний цэвэрлэгэнээс үүсэх хатуу хаягдал	X
				19 13 03*	Хортой бодис агуулсан хөрсний цэвэрлэгэнээс үүсэх лаг	X
				19 13 05*	Хортой бодис агуулсан газрын доорх усны цэвэрлэгэнээс үүсэх лаг	X
			19 13	19 13 07*	Хортой бодис агуулсан газрын доорх усны цэвэрлэгэнээс үүсэх усархаг шингэн хаягдал болон өтгөрүүлсэн усан уусмал	X
				20 01 06*	Уусгагч	A
				20 01 07*	Хүчил	A
				20 01 08*	Шулт	A
				20 01 09*	Фотохимийн бодис	A
				20 01 10*	Пестицид	A
				20 01 11	Өдрийн гэрэл болон бусад мөнгөн ус агуулсан хаягдал	A

20 01 12*	Хлорфторт нүүрстөрөгчид агуулсан хаягдал тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл	X
20 01 14*	20 01 13-д зааснаас бусад төрлийн өөх тос	A
20 01 15*	Хортой бодис агуулсан будаг, бэх, цавуу, резин	X
20 01 17*	Хортой бодис агуулсан угаалгын бодис, нунтаг	X
20 01 19*	Эсэд хортой нөлөөтэй хог хаягдал (цитотоксик, цитостатик эм гэх мэт)	A
20 01 21*	16 06 01, 16 06 02, 16 06 03-д заасан батерей, аккумулятор болон ангилж ялгаагүй эдгээр батерей, аккумуляторын холимог	A
20 01 23*	20 01 11, 20 01 12-д зааснаас бусад төрлийн хортой бодис агуулсан хаягдал цахилгаан болон цахим төхөөрөмж, хэрэгсэл	X
20 01 25*	Хортой бодис агуулсан мод, модон эдлэл	X
20 01 29*	Зуухны доод үнс, яндангийн хөө	X

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turin_medelele@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 3.75

Индекс: 200003